

УДК 616.89-008.454:339.13.021:615.214.22

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ДЕПРЕСІЇ

Волкова А.В., Черкашина А.В., Кобко А.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Систематизовані дані щодо депресії як медико-соціальної проблеми, визначено пропозицій лікарських засобів для фармакотерапії депресії на фармацевтичному ринку нашої країни за даними «Державного реєстру лікарських засобів України» та довідника «Компендіум 2021 – лікарські засоби».

Ключові слова: депресія, аналіз ринку, лікарські засоби.

Вступ. Депресію не можна вважати звичайною слабкістю або ознакою лінії, це серйозна хвороба, психічний розлад, що істотно впливає на соціальну адаптацію та якість життя в цілому. Даний стан характеризується патологічно зниженим настроєм з песимістичною оцінкою себе і свого становища в навколишній дійсності, йому притаманні гальмування інтелектуальної і моторної діяльності, зниження спонукань і сомато-вегетативні порушення [1, 2, 10, 11].

За оцінками ВООЗ, до десятки країн з найвищим рівнем поширеності депресії належать: Україна (6,3 %), США (5,9 %), Естонія (5,9 %), Австралія (5,9 %), Бразилія (5,8 %), Греція (5,7 %), Португалія (5,7 %), Білорусь (5,6 %), Фінляндія (5,6 %) та Литва (5,6 %) [12].

Репрезентативні дані щодо сучасного стану психічного здоров'я населення в Україні були отримані за результатами загальнонаціонального дослідження STEPS. За даними результатів дослідження встановлено, що 12,4 % опитаних в Україні повідомили про симптоми, що відповідають клінічному діагнозу депресії. Тобто на період дослідження (2019 р.) кожен восьмий дорослий в нашій країні мав ознаки депресії. Серед представниць жіночої статі поширеність

депресії складала 16,2 % і була приблизно вдвічі більшою, ніж серед представників чоловічої статі у яких поширеність депресії складала 8,7 % [4].

Тягар депресії зростає у всьому світі зокрема через наслідки пандемії COVID-19. З урахуванням актуальності обраної тематики **метою** нашої роботи стало дослідження сучасного стану забезпечення лікарськими засобами для лікування депресії в Україні.

Методи дослідження. Системний аналіз (аналіз публікацій щодо визначення депресії, підходів до профілактики та терапії, а також статистичних даних); маркетинговий аналіз (структура ринку); графічний метод (наочне представлення результатів), метод описового та абстрактного моделювання й узагальнення (формулювання висновків).

Основний матеріал дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Депресія є соціальною проблемою, що зумовлено зменшенням тривалості життя хворих (вторинні розлади та проблеми, зловживання психоактивними речовинами, суїцидальність) і зниженням якості їх життя (втрата здатності до виконання звичайних повсякденних справ, втрата здатності до соціальної і професійної діяльності, збільшення термінів тимчасової непрацездатності, соціальна та академічна дезадаптація, хронічний перебіг), а також додатковими фінансовими витратами держави (рис. 1) [2, 7].

**ПРЯМІ
ВИТРАТИ**

витрати на стаціонарну медичну допомогу хворим із тяжкими супутніми захворюваннями;

через непрацездатність хворі раніше йдуть на пенсію або взагалі припиняють роботу

**НЕПРЯМІ
ВИТРАТИ**

збільшуються державні виплати з приводу тимчасової непрацездатності, постійної часткової або повної втрати працездатності (інвалідності);

зменшуються надходження до Міністерства доходів і зборів у вигляді податку на дохід, що пов'язано зі зниженням продуктивності праці

Рис. 1. Прямі та непрямі витрати держави

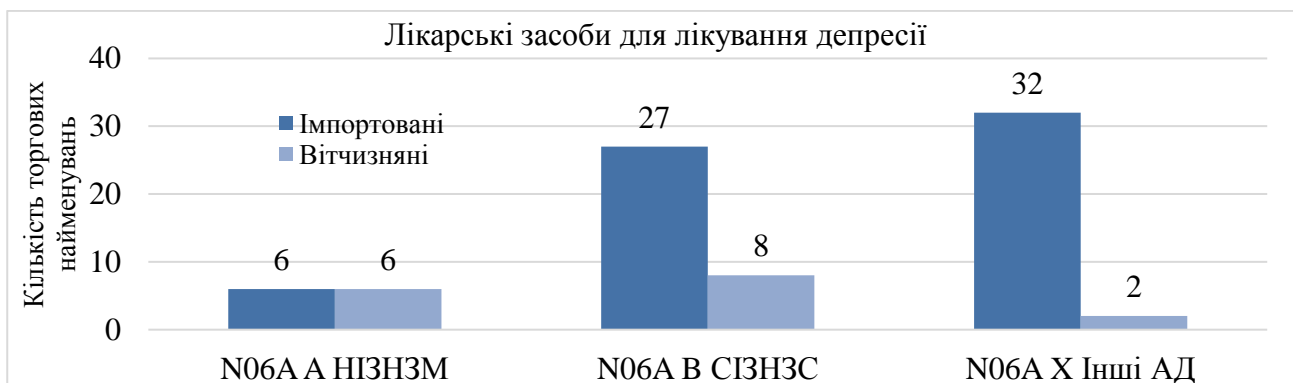
Депресія є медичною проблемою. ВООЗ виявила міцні зв'язки між депресією і іншими неінфекційними розладами і захворюваннями. Депресія підвищує ризик розвитку розладів, викликаних вживанням психоактивних речовин, і таких хвороб, як діабет і хвороби серця. І навпаки, люди з цими порушеннями здоров'я знаходяться у зоні підвищеного ризику розвитку депресії.

Майже 80 % пацієнтів із депресією лікуються у лікарів загальної практики з приводу інших захворювань. Депресія зустрічається у 20 % пацієнтів із ішемічною хворобою серця, у 30–50 % пацієнтів, що перенесли інфаркт міокарда, та 30–60 % пацієнтів, які перенесли мозковий інсульт, у 38 % пацієнтів онкологічного профілю, у 39 % пацієнтів з паркінсонізмом. Крім того, депресія є важливим чинником ризику самогубства – з цієї причини щорічно обриваються сотні тисяч людських життів [3, 8, 9].

Як відомо, своєчасна кваліфікована медико-фармацевтична допомога при депресії у більшості випадків дозволяє досягти позитивного терапевтичного ефекту, поліпшення якості життя пацієнта, поліпшення соціальних функцій пацієнта, зменшення економічних витрат сім'ї та суспільства в цілому, профілактику суїцидальної поведінки [8, 9].

Саме тому нами було проаналізовано зареєстровані на фармацевтичному ринку України ЛЗ для лікування депресії. Під час дослідження встановлено, що відповідно до анатомо-терапевтично-хімічної класифікації вони належать до групи N — засоби, що діють на нервову систему, підгрупи N06A — антидепресанти. За основними структурно-хімічними властивостями досліджувані лікарські засоби належать до наступних підгруп: N06A A — неселективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів (НІЗНЗМ); N06A B — селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну (СІЗНЗС); N06A X — інші антидепресанти (АД) [6].

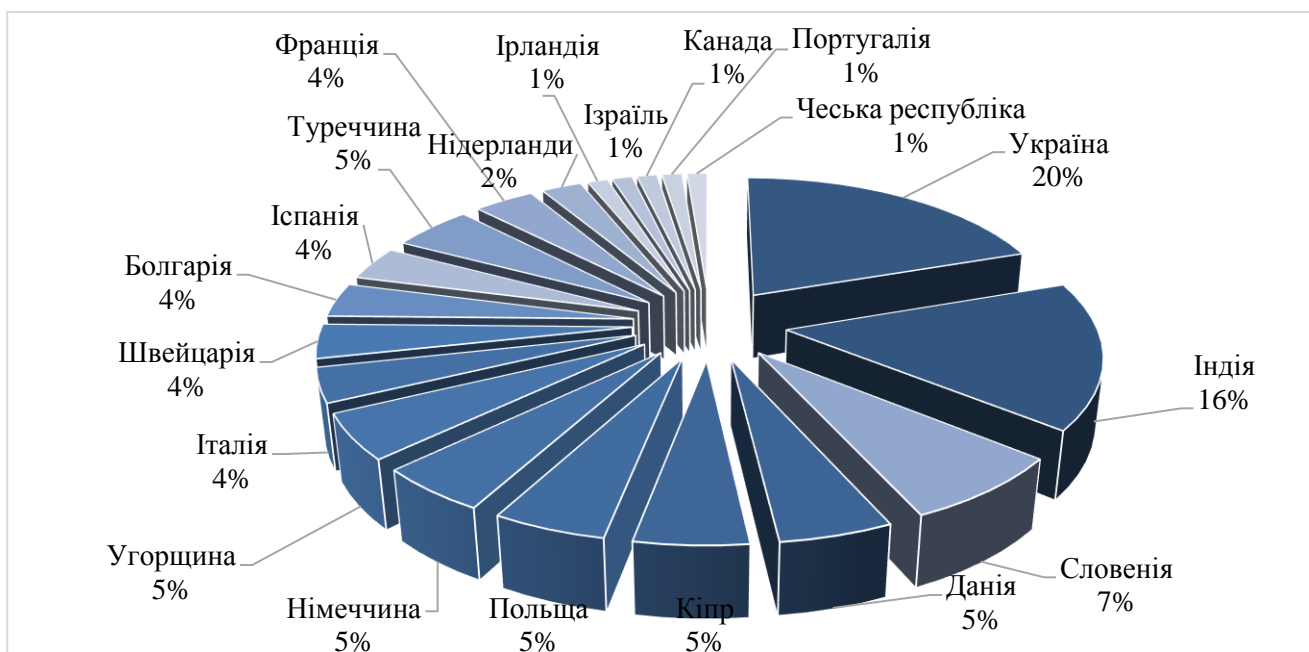
Станом на 01.09.2021 р. на фармацевтичному ринку України було зареєстровано 81 торгове найменування ЛЗ групи N06A — антидепресанти (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань) (рис. 2) [5, 6].

Рис. 2. Асортимент лікарських засобів для лікування депресії в Україні

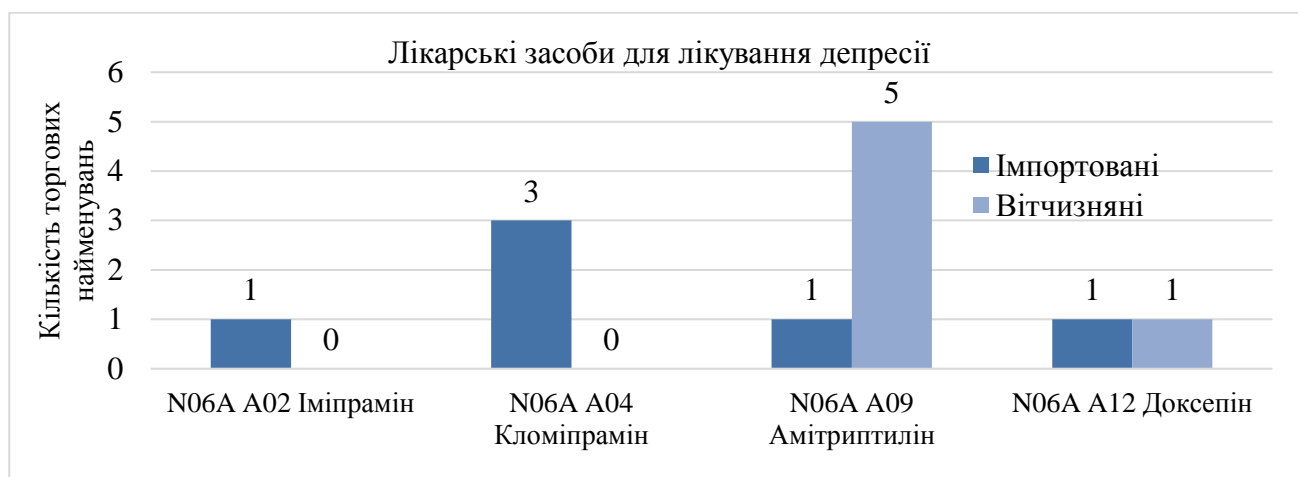
Як видно з рис. 2, найбільша кількість найменувань дослідженої групи ліків представлена у групах N06A B — селективні інгібітори зворотного захоплення серотоніну (35 торгових найменування) і N06A X — інші антидепресанти (34 торгових найменування). Необхідно відзначити співвідношення вітчизняних та імпортованих лікарських препаратів, що складає 20 % : 80 %, відповідно (ЛЗ ЕМОТОН, виробництва спільного українсько-іспанського підприємства «Сперко Україна» було віднесено до вітчизняних).

У цілому, на вітчизняному ринку лікарські препарати групи антидепресантів представлена виробниками з 20 країн світу (рис. 3).

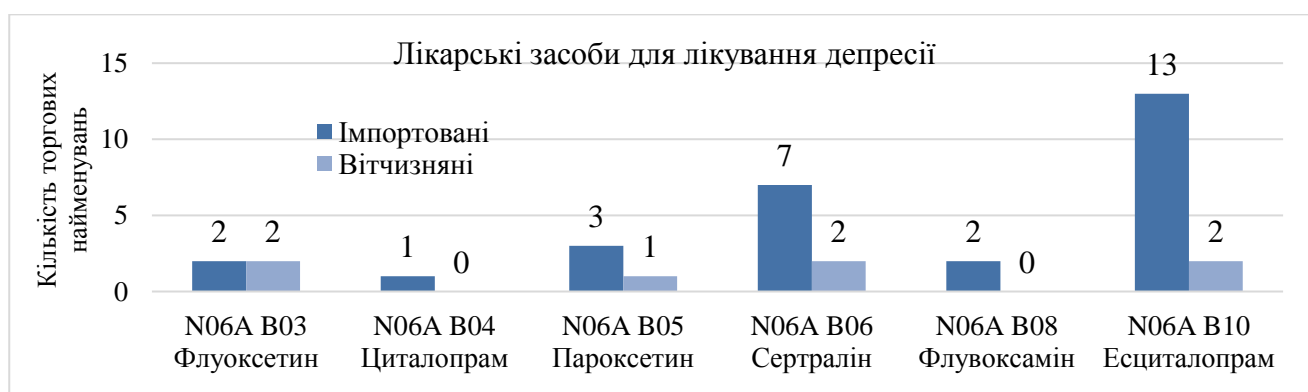
Рис. 3. Країни-виробники препаратів антидепресантів (N06A) на фармацевтичному ринку України

На наступному етапі нами було проаналізовано кожну підгрупу окремо. Підгрупа N06A A — неселективні інгібітори зворотного захоплення моноамінів представлена 4 найменуваннями за міжнародною непатентованою назвою (МНН), з яких лише 2 найменування за МНН мають вітчизняні аналоги. Найбільше вітчизняними виробниками виготовляються лікарські препарати групи *амітриптиліну* у формі розчину для ін'єкцій (2 торгових найменування) та таблеток (3 торгових найменування) 3 вітчизняними виробниками: ТОВ «ДЗ «ГНЦЛС»; ТОВ «Харківське фармацевтичне підприємство «Здоров'я народу»; ПрАТ «Технолог» (рис. 4).

Рис. 4. Асортимент лікарських засобів підгрупи N06AA — неселективні інгібітори зворотного захоплення моноамінів

Підгрупа N06A B — селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну представлена 6 найменуваннями за МНН (рис. 5).

Рис. 5. Асортимент лікарських засобів підгрупи N06A B — селективні інгібітори зворотного захоплення серотоніну

Необхідно відзначити, що усі 6 найменувань лікарських засобів за МНН є препаратами *першої лінії* лікування. Заклади охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, обирають групу селективних інгібіторів зворотного захоплення серотоніну, які характеризуються достатнім терапевтичним ефектом та безпекою у поєднанні з низькою вірогідністю розвитку побічних ефектів, відповідно до Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги при депресії. Саме препарати з групи селективних інгібіторів зворотного захоплення серотоніну мають найбільшу доказову базу [24].

Ураховуючи вищезазначене, ринкову ситуацію у сегменті антидепресантів важко назвати позитивною через залежність від імпорту, 2 з 6 найменувань ЛЗ за МНН не мають вітчизняних аналогів та представлені виключно імпортованими ліками з Данії, Німеччини та Франції.

Найбільш чисельною є група *есциталопраму*, яка містить 15 торгових назв ЛЗ (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань). Співвідношення вітчизняних та імпортованих торгових найменувань складає 13 % та 87 %, відповідно. Серед вітчизняних виробників представлені ТОВ «Харківське фармацевтичне підприємство «Здоров'я народу», АТ «Київський вітамінний завод», а також пакування із іспанського «in bulk» здійснюється ТОВ «Фарма Старт».

Достатньо чисельною є також група *сертраліну*, яка містить 9 торгових назв лікарських засобів (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань). Співвідношення вітчизняних та імпортованих торгових найменувань складає 22 % та 78 %, відповідно. Серед вітчизняних виробників представлені спільне українсько-іспанське підприємство «Сперко Україна» і ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я».

Підгрупа N06A X — інші антидепресанти представлена 10 найменуваннями за МНН і представлені переважно імпортованими (94 %) лікарськими засобами (рис. 6).

Рис. 6. Асортимент лікарських засобів підгрупи N06A X — інші антидепресанти

Лікарські засоби даної групи (6 із 10 найменувань за МНН) належать до препаратів *першої лінії*, відповідно до клінічного протоколу лікування депресії, а саме: *міансерин*, *міртазапін*, *тіанептин*, *венлафаксин*, *дулоксетин* та *агомелатин* [24].

Найбільш чисельною є група *дулоксетину*, яка містить 13 торгових назв лікарських засобів (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань) і представлена на 100 % імпортованими ліками. Одне торгове найменування (ДЮЛОК®) зареєстроване вітчизняним фармацевтичним виробником (ПАТ «Фармак»), що здійснює пакування із «in bulk» лікарського засобу іспанського виробництва. Інші лікарські препарати імпортуються з 7 країн світу (Болгарія, Індія, Туреччина, Словенія, Польща, Кіпр та Іспанія).

Другою за чисельність препаратів-аналогів є група *венлафаксину*, яка містить 6 торгових назв лікарських засобів (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань) і представлена, як імпортованими ліками (67 %), так і вітчизняними (33 %). Серед вітчизняних виробників представлені ТОВ «Харківське фармацевтичне підприємство «Здоров'я народу» та ПрАТ «Технолог».

Ще однією достатньо чисельною є група *міртазаніну*, яка містить 5 торгових назв лікарських засобів (з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань) і представлена на 100 % імпортованими ліками зі Словенії, Німеччини та Індії. Особливістю групи є наявність єдиного препарату у формі таблеток, що диспергуються у ротовій порожнині (МІРЗАТЕН Q-TAB®, Словенія).

Інші групи представлені 1–2 торговими найменуваннями виключно закордонного виробництва.

Висновки. 1. На період дослідження на фармацевтичному ринку України було зареєстровано 81 торгове найменування лікарських засобів групи N06A — антидепресанти. Найбільша кількість найменувань дослідженої групи ліків представлена у групах N06A B — селективні інгібітори зворотного захоплення серотоніну (35 торгових найменування) і N06A X — інші антидепресанти (34 торгових найменування). Співвідношення вітчизняних та імпортованих ліків складає 20 % : 80 %, відповідно, що свідчить про низький рівень економічної та фізичної доступності для населення.

2. Серед основних напрямків удосконалення медико-фармацевтичної допомоги хворим на депресію є проведення інформаційно-просвітницької роботи з висвітленням ризику розвитку можливих ускладнень та навіть інвалідності у разі відсутності адекватного та своєчасного лікування.

Список використаних джерел

1. Депресивні розлади. Внутрішні хвороби : посібник заснований на міжнародних протоколах. URL: <https://empendium.com/ua/chapter/B27.II.21.3> (дата звернення: 07.09.2021).

2. Депресія. Значення терміну, статистика, симптоми. Національна академія медичних наук України. 21.07.2020. URL: <http://amnu.gov.ua/depresiya-znachennya-terminu-statystyka-symptomy/> (дата звернення: 07.09.2021).

3. Депресія – одна із провідних причин поганого стану здоров'я та інвалідності в усьому світі. URL: <https://www.medcv.gov.ua/archives/4322>. (дата звернення: 07.09.2021).

4. Дослідження STEPS: поширеність факторів ризику неінфекційних захворювань в Україні у 2019 році. Копенгаген, Європейське регіональне бюро ВООЗ; 2020. URL: <http://apps.who.int/iris> (дата звернення: 07.09.2021).

5. Інформаційно-пошукова система «Державний реєстр лікарських засобів України». Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України. URL: <http://www.drlz.kiev.ua> (дата звернення: 01.09.2021).

6. Компендіум 2021 – лікарські засоби. URL: <http://compendium.com.ua/> (дата звернення: 01.09.2021).

7. Програма «7П» задля психічного здоров'я дітей та молоді. URL: https://www.mh4u.in.ua/wp-content/uploads/2020/07/7p_broshura_2020.pdf. (дата звернення: 07.09.2021).

8. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії: наказ МОЗ від 25.12.2014 р. № 1003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1003282-14#n503> (дата звернення: 01.09.2021).

9. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги: депресія (легкий, помірний, тяжкий депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом, рекурентний депресивний розлад, дистимія). Київ. 2014. 70 с.

10. Depression and Other Common Mental Disorders. Global Health Estimates. World Health Organization. 03.01.2017. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/depression-global-health-estimates> (дата звернення: 07.09.2021).

11. Depression. World Health Organization. URL: https://www.who.int/health-topics/depression#tab=tab_1 (дата звернення: 23.11.2020).

12. Ritchie H., Roser M. Mental Health. Our World in Data. 2018. URL: <https://ourworldindata.org/mental-health> (дата звернення: 07.09.2021).

ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫМИ СРЕДСТВАМИ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ ДЕПРЕССИИ

Волкова А.В., Черкашина А.В., Кобко А.В.

Резюме. Систематизированы данные по депрессии как медико-социальной проблеме, определены предложения лекарственных средств для фармакотерапии депрессии на фармацевтическом рынке нашей страны по данным «Государственного реестра лекарственных средств Украины» и справочника «Компендиум 2021 – лекарственные средства».

Ключевые слова: депрессия, анализ рынка, лекарственные средства.

STUDY OF THE CURRENT STATE OF PROVISION OF MEDICINES FOR THE TREATMENT OF DEPRESSION

Volkova A.V., Cherkashyna A.V., Kobko A.V.

Resume. Data on depression as a medical and social problem were systematized, proposals for medicines for the pharmacotherapy of depression in the pharmaceutical market of our country according to the «State Register of Medicines of Ukraine» and the directory «Compendium 2021 – medicines» were identified.

Key words: depression, market analysis, medicines.